

Dinsdagconferentie 22 september 2015 'Verlies & Verlangen'

Jan Zuiker heeft zijn conferentie in drie delen opgebouwd. Na het gedicht 'De Gestorvene' van Ida Gerhardt vertelt hij dat de drie delen zijn: 1. Verlangen en verlies. 2. Verlangen en droom en 3. Verdriet en Verlangen.

1. Wanneer wij spreken, spreken wij altijd over ons verlangen. Dikwijls gebruiken wij het woord niet, maar in alles wat wij zeggen spreekt het verlangen zich uit. Verlangen en levensdroom zijn twee kanten van dezelfde zaak. Het verlangen is de voortdurende, dikwijls niet eens opgemerkte bestaanservaring dat wij niet af zijn en dat wij meer kunnen worden. De droom is al een meer bewuste vorm waarin dit verlangen zich kleedt. Hij verschijnt op alle terreinen van het leven: dat van de liefde, van het werk, van het contact met mensen, van de ontspanning. Beide, verlangen en droom, zeggen ons onafgebroken dat ons leven niet tevergeefs mag zijn. Het vraagt om volheid, vervulling, kracht en toekomst.
2. Droom en verlangen zijn als vogels. Ze overschrijden voortdurend de grenzen van het hier en nu, naar de toekomst en naar het verleden. Dit beeld is al oud. Misschien is het wel het oudste beeld dat de mensheid vond voor haar verlangen, voor zichzelf. Op Romaanse kapitelen ziet ons de adelaar aan ...is het een beeld van herkenning, vrucht van aandachtige waarneming waarin de ervaring opkwam dat wij werkelijk zijn als adelaars: stof en geest, aarde en adem, aan het lichaam gebonden en toch voortdurend daar bovenuit? Verlangen en droom willen opwaarts. Wanneer dat niet kan, kan neerslachtigheid ons overvallen. Neerslachtigheid is ontkracht en machteloos verlangen. Zo is het verlangen als de vogel die opvliegt, maar de angst trekt hem de slagpen uit. Zowel met het verlangen als met de angst moeten wij omgaan.Verlangen vraagt erom dat wij het richten; het is aan ons toevertrouwd. Angst vraagt erom dat wij hem op de een of andere wijze te boven komen. Anders loopt ons leven vast. Beide houden ons in beweging. Maar het sterkste is toch ons verlangen dat wij onze angsten te boven komen. Want de angst weerstaat onze diepste beweging. Ons leven gaat vanzelf door.....wij kunnen zó leven, dat ons verlangen er nauwelijks een rol in speelt.....Zo kunnen de dingen van alledag hun hand op ons leggen, hun recht doen gelden en ons tot hun eigendom maken. Dan is er geen innerlijk verhaal. Maar wanneer het beslag van de dingen te groot wordt en hun hand te zwaar op ons drukt, roert er zich 'iets' in ons. 'Iets' komt in gevaar. Het vraagt aandacht. Op zo'n moment is het van belang dat wij ons van de dingen afwenden en luisteren naar wat wel genoemd wordt 'onzelf'. Op dat moment scheppen wij ons innerlijk en begint ons innerlijk verhaal. Dat is altijd een ik-verhaal, ook wanneer wij bezig zijn met anderen, met de druk van de tijd, met de last van onze verplichtingen of met onze ontevredenheid over de gang van zaken. Waar het verlangen zich aanmeldt, gaat het altijd over óók over onszelf, over ons 'heil'.
3. Verdriet is de pijn van ons verlangen wanneer dit gewond is. 'Pijn' en 'wond' gaan niet uitsluitend over ons lichaam. Er is psychische pijn, geestelijke pijn. Er zijn psychische wonden, geestelijke wonden. En zoals we in ons lichaam in de pijn protesteren tegen de aantasting van de weefsels, zo 'protesteren' we in psychische en geestelijke pijn tegen de aanslag op het fijnzinnig 'weefsel' van ons verlangen. Dat laatste hoeft niet altijd te gebeuren door concrete gebeurtenissen. "Het wezen van de dingen is verdriet", merkt A. van Duinkerken op. ...Eigenlijk spreekt van Duinkerken over ons 'diepste' verlangen; de beweging naar iets dat ons in alle opzichten en totaal kan voldoen. Daarover gaat het 'wezen van de ziel'. Spiritualiteit gaat over ons verlangen voor zover wij daarin georiënteerd staan op het Levensgeheim.. En het woord geheim zegt dat het iets 'verborgens' is. Over die dingen (wat gemeenzaam, intiem, stilzwijgend is) gaat spiritualiteit. Die gaat over het meest intieme van onszelf, nl. ons verlangen dat gericht is op het onbekende, verborgene, groter dan wijzelf, dat alles te boven gaat. Het gaat ook over wat het diepste bij ons hoort, over het Grote Geheim waarin wij ons geborgen verlangen weten, zoals ons 'heim', ons 'huis' ons bergt en wijkplaats geeft. Zoals gezegd hangen verdriet en verlangen nauw samen. Ons verlangen wordt gewond. De woordstam van verdriet verwijst naar 'wat ontbreekt', 'wat we missen', 'wat ons dreigt', wat ons 'afmat, doet schrikken, bezwaart'.

Teksten van Frans (Herman) Andriessen